

Motion till riksdagen 2020/21:3871

av **Sofia Damm m.fl. (KD)**

med anledning av skr. 2020/21:92 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge i uppdrag åt Arbetsmiljöverket att ta fram verktyg för att kunna kartlägga hur kvinnor och män exponeras för riskfaktorer som kan leda till sjukskrivning och hur man kan förebygga dessa riskfaktorer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur arbetsmiljön försämras i krissituationer och föreslå åtgärder som minskar förekomsten av dessa och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett pilotprojekt med arbetsplatsrådgivare som stöd för arbetsgivaren i rehabiliteringsfrågor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av arbetsmiljödeklarationer mellan arbetstagare och arbetsgivare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Myndigheten för arbetsmiljökunskap bör få i uppdrag att granska hur stödet ser ut till personalen inom vård och omsorg med anledning av covid-19 och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen har i sin skrivelse 2020/21:92 En god arbetsmiljö för framtiden presenterat sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025. Kristdemokraterna välkomnar i huvudsak regeringens skrivelse. Arbetet med att förbättra arbetsmiljön på alla delar av arbetsmarknaden är centralt för att fler ska kunna och vilja arbeta hela livet – och allt längre, till följd av en ökad livslängd.

Goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet är en viktig målsättning för arbetslivet. En god arbetsmiljö gynnar både arbetstagare och arbetsgivare. Ett hållbart arbetsliv är också en förutsättning för att Sverige ska stå sig konkurrenskraftigt i framtiden och att människor ska kunna förlänga sitt arbetsliv.

Sedan 1980-talet har kvinnor haft högre sjukfrånvaro än män (Försäkringskassan), och skillnaderna fortsätter att öka. Kvinnor drabbas i högre grad än män av arbetsrelaterade besvär, som att ha svårt att sluta tänka på arbetet, sömnsvårigheter och olust inför att gå till jobbet, vilket ökar förekomsten av sjukskrivningar. Det finns många olika orsaker till att kvinnor i högre utsträckning än män drabbas av arbetsskador inom vissa branscher. Hur arbetet är organiserat, hur ledarskapet ser ut och vilka förutsättningar som finns att utföra arbetet är några exempel. Utmärkande för ohälsan hos kvinnor är arbetssjukdomar orsakade av sociala och organisatoriska faktorer.

I en genomförd kunskapssammanställning (2016:2) framhålls särskilt problemen inom de kvinnodominerade yrkesgrupperna inom vård, skola och omsorg. Både män och kvinnor som arbetar inom dessa sektorer mår sämre än andra. Arbetsmiljöverket framlade en projektrapport 2020 som granskade arbetsmiljön på landets äldreomsorg och hemtjänst. I 87 procent av tillsynsärendena utkrävdes åtgärder för att förbättra arbetsmiljön. Sammantaget konstaterades ”stora brister och risker med arbetsmiljön”.

Med de insikter som finns om kvinnors och mäns olika förutsättningar och om ohälsa bör Arbetsmiljöverket utveckla verktyg för och kartlägga hur kvinnor och män exponeras för riskfaktorer som kan leda till sjukskrivning och hur man kan förebygga dessa riskfaktorer.

Arbetsmiljön under coronapandemin

Sjuksköterskor, undersköterskor, läkare och ambulanspersonal är några av de yrkesgrupper som hjältemodigt tar ett stort ansvar i det dagliga arbetet för att möta och vårda coronapatienter. Men även i det kommunala vård- och omsorgsarbetet utförs hjältedåd i syfte att förhindra att äldre blir sjuka och behöver vård. I detta arbete är det viktigt att personalen har en god och trygg arbetsmiljö.

Socialstyrelsen fick samordningsansvar gällande skyddsmateriel för att resurserna skulle finnas där det finns störst behov. Men trots detta larmade personal tidigt om att det inte fanns tillräckligt med skyddsutrustning ute i verksamheterna. Under lång tid har det saknats bl.a. munskydd, visir, plasthandskar, handsprit och skyddskläder.

Uppenbart har många leverantörer velat bidra, men regelverket har varit krångligt, och det har därför tagit alldeles för lång tid att få fram tillräckligt med skyddsmateriel. Skyddsutrustning till sjukvården har prioriterats, men tyvärr har den kommunala omsorgen såsom äldreboenden och hemtjänst fortfarande inte fått nödvändig materiel. Socialstyrelsen verkar inte ha prioriterat denna personalgrupp. Sannolikt har detta varit en riskabel strategi för både personal och vårdtagare i arbetet för att motverka spridning av covid-19.

Trots att EU-kommissionen den 13 mars 2020 gav EU-länderna rekommendationer om att släppa på krav kring CE-märkning dröjde det innan regeringen kom med åtgärder för att se till att tillgången på skyddsmasker ökade. Detta gällde särskilt kring skyddsmask 90.

Byråkrati och saktfärdighet får inte hindra säkerheten för personal. Vi måste värna arbetstagares arbetsmiljö. Både inom vården men också för kommunal omsorgspersonal. I april avled en sjuksköterska i 40-årsåldern som smittats av covid-19.

Skyddsombud på sjukhuset anmälde dödsfallet till polisen eftersom hon saknade säker skyddsutrustning. En polisutredning är inledd om arbetsmiljöbrott genom vållande till annans död.

Kristdemokraterna anser att den bristfälliga hanteringen av skyddsutrustning är mycket allvarlig. Ur ett arbetsmiljöperspektiv är detta en fråga som behöver en vidare hantering, och åtgärder behöver vidtas för att bristerna – och de tvetydiga riktlinjerna kring skyddsutrustningen – inte ska uppstå igen. Regeringen har inte tagit ett fullgott ansvar för dessa frågor, och arbetsmiljön under krissituationer behöver särskilt belysas.

Genomför pilotprojekt med arbetsplatsrådgivare

Den 1 juli 2018 uppdaterades lagstiftningen avseende arbetsgivares rehabiliteringsansvar. Arbetsgivare är skyldiga att upprätta en plan för återgång i arbete för arbetstagare som varit frånvarande på grund av sjukdom i 30 dagar, om det kan antas att arbetstagarens arbetsförmåga kommer att vara nedsatt under minst 60 dagar. Många arbetsgivare, framför allt mindre företag, har svårt att leva upp till de skyldigheter och förväntningar som ställs på dem. Inte sällan saknas tillgång till adekvat professionell rådgivning i rehabiliteringsfrågor, eller så är tillgången ojämn och bristfällig. Denna brist försvårar för förebyggande insatser på arbetsplatserna, tidig upptäckt och en effektiv planering av rehabiliteringsinsatserna.

Det bidrag för arbetsplatsnära stöd som arbetsgivare kan söka och få sedan 2014 svarar delvis upp mot detta problem. Syftet med bidraget är att förebygga sjukfall och vid pågående sjukfall öka arbetstagares möjligheter att återgå i arbete genom att stödja arbetsgivare att vidta tidiga och anpassade åtgärder. Försäkringskassan har utvärderat det arbetsplatsnära stödet, och av redovisningen ”Utvärdera och utveckla stödet till arbetsgivare” framgår bl.a. att 780 organisationer och företag inom stat, kommun, landsting, församlingar och privata företag under 2016 beviljades bidrag för ca 48 miljoner kronor till arbetsplatsnära stöd, vilket resulterade i att ungefär 18 500 arbetsplatsnära stödinsatser genomfördes.

Av budgetpropositionen för 2020 framgår det att 68 miljoner kronor av totalt 100 miljoner kronor till stödet har utnyttjats av arbetsgivare. Huvuddelen som beviljades bidrag var arbetsgivare med minst 200 anställda. Största enskilda gruppen var arbetsgivare med fler än 500 anställda, medan små företag med 1 till 9 anställda utgjorde endast 3 procent av de som beviljades arbetsplatsnära stöd. I proposition 2017/18:1 UO10 konstaterades att stödet fortfarande var okänt för många arbetsgivare och att det rådde kunskapsbrist kring vad stödet kan användas till och hur det kan sökas. En slutsats som Försäkringskassan drar av utvärderingen är att ett utökat stöd troligen skulle göra bidraget mer intressant för små arbetsgivare och vara ett värdefullt stöd i samband med anställdas ohälsa.

I budgetpropositionen för 2020 har stödet utvidgats till att även omfatta bidrag för insatser som består av att utreda, planera, initiera, genomföra och följa upp åtgärder. Kristdemokraterna är positiva till det stöd som finns men vi vill, vid sidan av detta, också prova en modell med arbetsplatsrådgivare, anställda på Försäkringskassan eller annan lämplig myndighet, som ska kunna utgöra ett stöd såväl i arbetsgivarens rehabiliteringsverksamhet generellt som i enskilda rehabiliteringsfall.

Genom detta stöd skulle arbetsgivarnas kunskap om arbetsmiljölagens krav på arbetsanpassning och rehabilitering öka, liksom deras kunskaper om hur rehabilitering går till i praktiken. Då skulle den arbetslivsinriktade rehabiliteringen ännu bättre kunna

integreras med det förebyggande arbetsmiljöarbetet på arbetsplatsen. Eftersom varken någon formell ansökan eller egen ekonomisk insats skulle krävas med detta stöd skulle det sannolikt också vara betydligt mer attraktivt bland mindre arbetsgivare än både den nuvarande och den vidareutvecklade modellen av det arbetsplatsnära stödet.

Arbetsmiljödeklarationer

Det är arbetsgivaren som ansvarar för att dess verksamhet drivs på ett sådant sätt att ohälsa och olycksfall förebyggs och att en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås. Arbetsmiljöverkets uppgift är att kontrollera att arbetsgivaren lever upp till de krav som finns i arbetsmiljölagen och i de föreskrifter som Arbetsmiljöverket utfärdar. Denna kontroll sker vanligen genom inspektion. Ett sätt att rationalisera detta arbete utan att för den skull tumma på säkerheten är arbetsmiljödeklarationer. Likaväl som vi årligen redovisar våra inkomster för staten skulle det vara rimligt att arbetsgivare redovisar arbetsmiljön genom en årlig deklARATION.

I ett system med arbetsmiljödeklarationer fyller arbetsgivaren och arbetstagarna gemensamt i ett av Arbetsmiljöverket upprättat frågeformulär baserat på lag och föreskrifter för just det företaget. Denna deklARATION ska göras så enkel att frågorna kan besvaras med ja eller nej. DeklARATIONEN ska sedan undertecknas av ställföreträdare för företaget och företrädare för arbetstagarna. DeklARATIONEN kan med fördel göras digitalt. Efter behandling av Arbetsmiljöverket, kan åtgärder vidtas utifrån deklARATIONENS resultat.

Förslaget innebär att alla företag inom samma bransch blir behandlade på samma sätt från myndighetens sida. Antalet inspektörer kan minskas och antalet distrikt kan reduceras. Detta innebär en besparing för statskassan utan att arbetsmiljön försämras. Tvärtom skulle kontrollen bli effektivare och mer rättvis.

Det finns därför anledning att regeringen utreder hur arbetsmiljödeklarationer skulle kunna användas och att Arbetsmiljöverket kan initiera ett pilotprojekt som prövar möjligheten att deklARERA sin arbetsmiljö.

Skyddsombudens befogenheter

Det är viktigt att arbetsmiljösituationen på arbetsplatserna granskas. Som arbetstagare kan det vara svårt att förstå konsekvenserna, kort- som långsiktiga, av den arbetsmiljö man jobbar i. Att granska den egna situationen kan således vara svår. Därför är det bra om det finns personer som har ett särskilt fokus på att granska hur arbetsmiljön ser ut och hur det påverkar de som jobbar inom den miljön. I detta har skyddsombud en viktig funktion. Skyddsombudens organisering och det övergripande ansvaret för detta arbete behöver dock analyseras. På arbetsplatser med kollektivavtal är skyddsombuden vanligen kopplade till facket och fackets skyddsombud att tillträde till arbetsplatsen. Regeringen lade under våren 2020 fram en proposition som behandlade de regionala skyddsombuden och som innehöll förslag om att utöka deras tillträdesrätt till att också gälla arbetsplatser utan facklig representation. Det är beklagligt att regeringen valt en facklig utgångspunkt, i stället för att fundera på det övergripande behovet av skyddsombud och arbetsmiljökontrollanter. Det gäller särskilt eftersom den fackliga anslutningsgraden minskat, arbetsgivarna består i allt större utsträckning av mikro- och småbolag med få anställda. Hur en ”bra” arbetsmiljö ser ut skiljer sig också stort mellan

yrken och arbetsplatser. Därför finns skäl att se över om detta arbete kan organiseras på ett mer övergripande plan.

När regeringen lade fram sin proposition om att utvidga de regionala skyddsombudens roll, argumenterade Kristdemokraterna för att de regionala skyddsombudens arbete måste utvärderas om deras befogenheter ska utökas och en sådan utvärdering har aldrig skett. Riksdagen höll med om detta och vi väntar nu på att regeringen ska återkomma med en utvärdering, något som ännu inte har skett.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak) inrättades i juni 2018 för att stärka det nationella och internationella arbetsmiljöarbetet. Myndigheten ska vara ett nationellt kunskapscentrum för arbetsmiljöfrågor och göra att forskning och kunskap används i praktiken. Den ska också följa och främja företagshälsovårdens utveckling. Myndigheten har ett viktigt uppdrag. Det arbete som utförs under pandemikrisen påverkar den psykosociala arbetsmiljön ute i vård och omsorg.

Att möta människor i livets slutskede är påfrestande och personalen kan behöva samtalsstöd för att orka. Här borde regeringen ge Socialstyrelsen ett uppdrag att särskilt lyfta det psykosociala stödet till personalen, under krisen. Här krävs även att resurser tas fram i form av stöd till kommuner och regioner.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak) bör få i uppdrag att följa hur stödet ges till personalen inom vård och omsorg med anledning av covid-19 så att de inte får långvariga hälsokonsekvenser för framtiden. Personal har rätt att känna sig trygg på jobbet. Och om chefer ska kunna erbjuda personalen en säker arbetsmiljö måste regeringen och myndigheter se till att de kan uppfylla de krav som åligger dem. Detta måste gälla även i kristider. Det gäller nu att om möjligt förebygga allvarliga konsekvenser på arbetsmiljöområdet för alla de som arbetar i patientnära kontakter.

Sofia Damm (KD)

Hans Eklind (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Hampus Hagman (KD)